

ІНВЕСТИЦІЙНО-КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ МБРР В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Охарактеризовано загальну форму інвестиційної співпраці України з Міжнародним банком реконструкції та розвитку, проаналізовано основні напрями кредитування інвестицій МБРР.

Ключові слова: Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), міжнародне кредитування, інвестиційні ресурси, Світовий банк

Abstract

The general form of investment cooperation of Ukraine with the International Bank for Reconstruction and Development is described, the main directions of IBRD investment lending are analyzed.

Keywords: International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), international lending, investment resources, The World Bank

Вступ

У сучасній системі господарювання кредити тих чи інших міжнародних фінансових організацій за умови їх ефективного використання є надзвичайно важливим джерелом забезпечення пріоритетних проектів та завдань соціального й економічного розвитку країни. Зазвичай країни вимушені брати міжнародні кредити, щоб розвивати і підтримувати свою економіку тож Україна не є винятком. На сьогодні, коли держава знаходиться в стані фінансово-економічної і воєнної кризи, її економічна діяльність неможлива без залучення іноземного капіталу та інвестування. Багато різних українських та іноземних вчених займалися дослідженням відносин України з міжнародними фінансово-кредитними організаціями, серед яких Базилевич В. Д., Білорус О. Г., Боринець С. Я., Гальчинський А. С., Єщенко П. С., Л. Бальцеровича, Т. Едісона, А. Зіденберга, Т. Кілліка та інші.

Мета даного дослідження полягає в узагальненні основних принципів кредитного інвестування та співробітництва України з Міжнародним банком реконструкції та розвитку.

Основна частина

Міжнародний банк реконструкції і розвитку, який також називають Світовим Банком, був заснований в липні 1944 р. на валютно - фінансовій конференції в Бреттон - Вудсі (США) і почав свою діяльність в червні 1946 р. Світовий банк (World Bank) має такі організації філії - Міжнародну асоціацію розвитку (МАР), Міжнародну фінансову корпорацію (МФК) і Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (БАГІ). Світовий банк, МФК і БАГІ іноді фігурують під загальною назвою Група Світового банку (World Bank Group).

Спільна мета цих фінансових інститутів: надання допомоги в реконструкції і розвитку економіки країн-членів шляхом заохочення капіталовкладень на виробничі цілі; заохочення приватних та іноземних інвестицій за допомогою надання гарантій або участі в позиках та інвестиціях приватних кредиторів; сприяння перспективному збалансованому зростанню міжнародної торгівлі і підтримка рівноваги платіжних балансів шляхом інвестування в розвиток виробничих ресурсів. Учасниками МБРР є 188 держав [1]. Країни, що подають заявку на вступ в МБРР, повинні бути членами Міжнародного валютного фонду (МВФ).

Першу угоду щодо отримання Україною кредиту від Міжнародного банку реконструкції та розвитку було підписано власне у 1993 році. Угода була розрахована на суму в 500 млн. дол. Основним напрямком використання цих коштів була реабілітація української економіки, що перебувала в той час в затяжній структурній кризі, а також політично та економічно держава перебувала у повній залежності від Російської Федерації та користувалася загальною грошовою одиницею Співдружності Незалежних держав (СНД) – радянським рублем. Наприкінці 1995 року Україна та МБРР підписали “Меморандум про взаєморозуміння щодо стратегії допомоги Світового банку Україні на 1996 – 1998 роки”. Загальна сума, яку МБРР був готовий надати нашій державі становила понад 2 млрд. дол. Наступна програма “Стратегія з питань допомоги Україні на період

2004 – 2007 років” була підписана у 2002 році. Її реалізація полягала у таких напрямках: підвищення конкурентоспроможності національної економіки, прискорення вступу України до СОТ, поглиблення демократичних перетворень та ін. Досить вдалим тут можна вважати проєкт щодо вдосконалення соціальної сфери. Фундамент змін у цьому секторі закладено реалізацією проєкту “Фонд соціальних інвестицій”, який мав на меті підтримати найменш захищені соціальні верстви населення, сприяти створенню робочих місць і вивести Україну на вищий рівень демократичних перетворень та міждержавних відносин. За висновками експертів та дослідників, через непрофесійність тогочасної української влади жоден інший проєкт так і не був завершений. Загальна кількість коштів, які були витрачені на реформи та структурні перебудови галузей нараховувала близько 300 млн. дол., що склало лише 5% від запланованої суми. Саме тому цей період ми можемо назвати роками цілковито втрачених можливостей в рамках співробітництва України та МБРР. Відтоді, як Україна стала членом МБРР в 1992 р., за понад 26 років співпраці загальна сума зобов’язань Банку перед Україною сягнула майже 12 млрд доларів США в рамках приблизно 70 проєктів і програм [2].

Основні поточні проєкти:

- Грант Фонду інституційного розвитку на підготовку Проєкту «Реформування регіональних систем охорони здоров’я»
- Другий проєкт розвитку міської інфраструктури
- Підтримка реформ у сільському господарстві та земельних відносинах в Україні
- Грант Фонду чистих технологій для підготовки Проєкту «Розумні електромережі»
- Підтримка на впровадження Ініціативи щодо забезпечення прозорості видобувних галузей (ШВГ)
- Проєкт зміцнення науково обґрунтованої розробки державної політики на основі освітньої статистики та аналітики
- Підвищення потенціалу ГВП компанії «Укртрансгаз» у рамках спільного фонду ЄК-СБ для підтримки Міністерства енергетики і вугільної промисловості України та НАК «Нафтогаз України» у модернізації української газотранспортної системи»
- Проєкт підтримки процесу забезпечення реалізації Ініціативи з прозорості видобувних галузей (ШВГ)

Однією із вагомих причин усвідомлення необхідності співпраці з міжнародними фінансовими організаціями були тогочасні нагальні потреби, пов’язані з розгортанням в Україні політичних та економічних трансформаційних процесів та пошуком ефективної стратегії ринкових змін [3]. Нині ж значний вплив МБРР на реалізацію стабілізаційної політики України головним чином виявляється у стабільному кредитуванні економіки – фінансуванні програм галузевої адаптації та структурної перебудови. Загалом, як показують результати дослідження, структурне регулювання є основною умовою у процесі надання позик МБРР.

Нині портфель проєктів Міжнародного банку реконструкції та розвитку в Україні складається з восьми інвестиційних проєктів загальною сумою близько 2,5 млрд доларів США та однієї гарантії на 500 млн доларів США. Світовий банк та українська влада впроваджують Концепцію партнерства з Україною на 2017-2021 роки, яка має на меті надання підтримки Україні в забезпеченні стійкого відновлення економіки, від якого отримає вигоду все населення України. Нова концепція партнерства орієнтована на підвищення ефективності функціонування ринків, створення належних умов для забезпечення фіскальної та фінансової стабільності, а також на підвищення якості надання послуг для всього населення України[4].

20 червня 2017 року Рада Директорів Світового банку схвалила Концепцію партнерства Світового банку з Україною на 2017-2021 роки. Головною метою Концепції партнерства є сприяння сталому та комплексному відновленню економіки України. Концепція партнерства є стратегічним документом співробітництва між Україною та Світовим банком і узгоджується з цілями стратегії розвитку України, які було визначено в Програмі і плані дій Уряду, схваленому у 2016 році.

Концепція базується на Системній оцінці економіки України, яка була завершена спеціалістами Світового банку у березні 2017 року, та містить середньостроковий план підтримки Світовим банком реформ, що втілюватиме Уряд України. Процес розробки Стратегії почався у жовтні 2016 року із обговорення пріоритетів розвитку України з Урядом, представниками приватного сектора та громадянського суспільства. В процесі розробки були визначені і узгоджені напрямки стратегічного партнерства між Україною та Світовим банком у 2017-2021 роки:

- Управління державними фінансами та реформа державного управління;
- Антикорупційна діяльність;
- Управління найбільшими фіскальними ризиками та покращення управління державними інвестиціями;
- Зміцнення фінансового сектора;
- Покращення інфраструктури;
- Створення рівноправного партнерства у приватному секторі;
- Земельна реформа;
- Реформа охорони здоров'я;
- Приватизація;
- Ефективне, результативне та комплексне надання послуг;
- Соціальна допомога;
- Цільова допомога постраждалим від конфлікту громадам.

Концепція також визначає перелік поточних заходів на 2017 рік, а також плани на 2018 і 2019 роки з розподілом їх по пріоритетах. Заходи на подальші роки носять попередній характер і будуть переглянуті на основі консультацій з Урядом з метою забезпечення їх актуальності. Фінансова підтримка Світового банку протягом всього періоду дії Концепції буде залежати від: прогресу України в реалізації реформ; покращення результатів впровадження портфеля проектів МБРР в Україні; та загального кредитного потенціалу Світового банку і нормативу кредитування для України.

Всі напрямки та реформи зазначені у Концепції є надзвичайно важливими для побудови в Україні ліберальної економіки. Саме тому фінансовий потенціал, технічні знання, глобальний досвід і новаторське мислення команди організацій групи Світового банку у найближчі 4 роки будуть спрямовані на всебічну підтримку цих реформ. Стратегія партнерства з Україною на 2017-2021 роки стане черговим кроком на шляху плідної співпраці України та Світового банку.

Інвестиційно-кредитні проекти МБРР були та залишаються спрямованими на вдосконалення основних державних і комунальних послуг, як-от: централізованого тепlopостачання, водopостачання та водовідведення, охорони здоров'я та соціального захисту, а також державної інфраструктури, зокрема, систем електропередачі та мережі автомобільних доріг. Окрім того, Банк надає підтримку Україні у формі технічної допомоги та рекомендацій щодо політики в розробленні та проведенні комплексних структурних реформ. На додаток до фінансування кількох проектів у приватному секторі, реалізація яких триває, Міжнародна фінансова корпорація впроваджує в Україні масштабну консультаційну програму, спрямовану на спрощення регулювання, поліпшення інвестиційного клімату, підвищення енергоефективності, посилення конкурентоспроможності місцевих виробників продуктів харчування, сприяння відкриттю нових ринків і розширення доступу до фінансування.

Серед основних недоліків співробітництва з МБРР часто наголошують на непрозорості системи відбору кредитних проектів (переважно на основі "міністерського лобіювання", а не відкритого тендеру або обговорення) та відсутності реальної оцінки ефективності реалізації проектів [5]. Так, наприклад, в 2011 році Рахункова палата виявила порушення (зловживання) по кожному із проектів, основними з яких стали: неякісна підготовка документації, проблеми організаційного характеру, що несвоєчасно усувалися, недоліки в плануванні та звітуванні про стан впровадження Проекту, а також неналежний рівень контролю за його виконанням на всіх стадіях реалізації. Відсутність повної оцінки проектів («бюджетної» та «соціально-економічної») на стадії підготовки техніко-економічного обґрунтування не дозволяє здійснити вибір найбільш ефективного шляху реалізації таких проектів, а автоматичне гарантування повернення кредиту з боку уряду сприяє виникненню «ризиків безвідповідальності» – несерйозного ставлення розробників та менеджерів проекту до його обґрунтованості та забезпечення реальної фінансової ефективності у зв'язку з тим, що повернення витрачених коштів автоматично гарантується урядом (при тому, що прийматимуть рішення та повертатимуть кредит зовсім інші уряди, що, по суті, повністю знімає будь-яку відповідальність з безпосередніх учасників проекту з українського боку).

Висновки

Отже, співробітництво України з МБРР підтримує програму економічних реформ у державі й

виступає важливим елементом зовнішнього фінансування, яке спрямоване на підтримку дефіциту бюджету, підготовку та реалізацію довгострокових інвестиційних проектів, що відповідають пріоритетним напрямкам економічного розвитку України, підтримку експорту українських підприємств, страхування імпорту. Україні слід здійснити конкретні кроки, спрямовані на підвищення рівня співпраці у відносинах з МБРР з тим, щоб забезпечити реальну можливість продовження кредитної програми боргу України перед МБРР. З цією метою необхідно приділити більше уваги не лише виконанню програми економічних дій, узгодженої з МБРР, та забезпеченню її сприйняття державними установами як плану заходів, які потрібні не тільки для отримання кредитів, але й для реального реформування економічної системи країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>. – Назва з екрану.
2. Партнерство Світовий банк - Україна. Огляд програм для країни [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Світового банку. – Квітень 2014 р. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Ukraine-Snapshot-ukr.pdf>.
3. Сабадаш К. Вдосконалення механізмів контролю та ефективності використання коштів позик МБРР / К. Сабадаш // Збірник наукових праць НАДУ при Президенті України. – 2004. – № 1. – С. 312 – 318
4. Огляд діяльності світового банку в Україні [Електронний ресурс] // World Bank Ukraine. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://data.worldbank.org/country/ukraine>.
5. Україна та Світовий банк: досвід та перспективи співпраці. Матеріали круглого столу. Національний інститут стратегічних досліджень при президентові України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1584/>

Малицька Марина Сергіївна — студентка групи МФК-16б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, malitskams@gmail.com

Науковий керівник: **В'ячеслав Васильович Дзеджула** – д-р екон. наук, професор, кафедра фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Malitska Maryna S. - student of the MFK-16b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Supervisor: **Viacheslav V. Dzhezdzhula** – Doctor of Economics, Professor, Department of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia